

Nr 51.

Av herr **Sederholm m. fl.**, *angående fasta tullsatser för vissa slag av spannmål m. m.*

Brödsädesodlingen i Sverige har under de senaste årtiondena gått stadigt framåt. Enligt byråchefen dr Ernst Höijers utredning till tull- och traktatkommittén har arealen för brödsäd, vartill räknats vete och råg, uppgått till följande tal:

	Areal för brödsäd.		
	Vete	Råg	Brödsäd.
1886—90	73,319 ha	381,111 ha	454,430 ha.
1891—95	71,016 „	400,796 „	471,812 „
1896—00	74,144 „	409,740 „	483,884 „
1901—05	81,225 „	410,791 „	492,016 „
1906—10	91,579 „	405,542 „	497,121 „
1911—15	115,715 „	387,682 „	503,377 „
1916	128,729 „	369,111 „	497,840 „
1917	132,982 „	331,235 „	464,217 „
1918	155,218 „	383,653 „	536,871 „
1919	140,563 „	372,370 „	512,933 „
1920	145,719 „	396,676 „	514,395 „

Brödsädesarealen företer sålunda en oavbruten uppgång till och med femårsperioden 1911—15, men därefter inträder en viss nedgång, som blir särskilt kraftig år 1917. Åtskilliga faktorer kunna härtill hava medverkat, men den mest avgörande är otvivelaktigt det låga maximipris, som sattes å råg under förbrukningsåret 1915—16, vilket i högsta grad menligt återverkade på den areal, som hösten 1916 besåddes med råg, och som, i för- ening med ogynnsam väderlek, förorsakade 1917 års svaga skörd. Seder-

mera har rågarealen åter gått något upp på grund av de gynnsammare priser, som följande år bereddes odlarne, men i stort sett stod rågodlingen år 1920 på samma punkt som i senare delen av 1880-talet. Veteodlingen däremot företer en oavbruten stegring från 1880-talet till år 1920 och uppgår ökningen däri under denna tid till ungefär jämnt 100 procent.

För år 1921 finnas inga siffror om odlingens omfattning, därför att inga arealuppgifter för detta år infordrats, men enligt av Sveriges allmänna lantbrukssällskap företagen undersökning torde man kunna antaga, att vetearealen ytterligare ökats, under det att rågarealen minskats. Den under 1921 års höst besådda höstsädesarealen har enligt samma undersökning ytterligare ökats, beroende på en tämligen stark ökning av rågarealen med en svag tillbakagång av vetearealen.

Skörden av råg och vete har enligt dr Höijers utredning uppgått till följande mängder:

	Skörd av brödsäd.		
	Vete.	Råg.	Brödsäd.
1886—90	109,133 ton	546,312 ton	655,445 ton
1891—95	114,751 ”	562,028 ”	676,779 ”
1896—1900	133,353 ”	602,924 ”	735,277 ”
1901—05	138,412 ”	590,347 ”	728,759 ”
1906—10	190,657 ”	631,655 ”	822,312 ”
1911—15	239,340 ”	613,671 ”	853,011 ”
1916	245,987 ”	541,921 ”	787,908 ”
1917	188,589 ”	353,191 ”	541,780 ”
1918	241,939 ”	490,050 ”	731,935 ”
1919	254,500 ”	574,255 ”	828,755 ”
1920	286,535 ”	585,615 ”	872,150 ”

Under år 1921 har skörden enligt statistiska centralbyråns preliminära beräkning uppgått till 342,000 ton vete och 706,000 ton råg eller sammanlagt 1,048,000 ton brödsäd, vilket sålunda är den högsta brödsädes-skörd, som vårt land någonsin haft. Sannolikt äro dock dessa siffror för låga, därför att hänsyn ej kunnat tagas till den arealökning, som antagligen ägt rum.

Vårt lands brödsädesodling har sålunda, med undantag av krisåren, gått avsevärt framåt i synnerhet de senaste åren, på grund av det jämförelsevis gynnsamma prisläge, som varit rådande vid den tidpunkt, då odlingens omfattning bestämdes. Denna framgång är särskilt anmärkningsvärd ifråga om vete, vars skörd i jämförelse med 1880-talets ungefär tredubblats. Skörden av vete har sålunda ökats i hastigare tempo än arealen, beroende

på ökad användning av förädlade sorter, bättre brukning och kraftigare gödsling. Rågskörden är i stort sett densamma som på 1880- och 90-talen.

Tack vare de stegrade brödsädesskörden täckes numera i allt större utsträckning det inhemska konsumtionsbehovet genom egen odling, varigenom importbehovet i motsvarande grad minskats. I början av 1890-talet täckte den inhemska brödsädesskörden konsumtionsbehovet med 67,9 proc., under femårsperioden närmast före kriget med 72,6 proc. och under innevarande konsumtionsår med omkring 89 proc.

Förbrukningen av brödsäd har dock under årens lopp undergått vissa förändringar, som belysas av nedanstående enligt dr Höijers ovan berörda utredning gjorda sammanställning.

Förbrukningen av brödsäd.

	Vete.	Råg.	Brödsäd
1886—90	37,9	131,5	169,4
1891—95	53,3	124,2	177,5
1896—1900	54,6	122,5	177,1
1901—05	66,9	120,1	187,0
1906—10	69,9	114,7	184,6
1911—15	70,8	112,2	183,0
1916—17	67,5	83,5	151,0
1917—18	33,5	50,1	83,4
1918—19	58,6	72,1	130,7
1919—20	72,2	85,0	157,2

Den sammanlagda förbrukningen av brödsäd har före krigsårens restriktioner visat en viss tendens till stegring, nämligen från 169,4 kg. pr innevånare och år för åren 1886—90 till 183,0 kg. åren 1911—15, men under kristiden gick förbrukningen av bekanta orsaker nedåt och synes ännu icke hava återtagit sin forna omfattning. Däremot förmärkes en tydlig tendens till minskad rågförbrukning och ökad veteförbrukning. Enligt dr Höijers ovanberörda utredning har förbrukningen av råg nedgått från 131,5 kg. åren 1885—90 till 112,2 kg. åren 1911—15 samt utgjorde ännu året 1919—20 endast 85 kg., medan veteförbrukningen under motsvarande år ökats från 37,9 till resp. 70,8 och 72,2 kg. För sistförflutna konsumtionsår var förbrukningen enligt statistiska centralbyrån 74,0 kg. vete och 80,0 kg. råg eller sammanlagt 154 kg. pr innevånare och år.

Denna allmänhetens förändrade smak för vete och därav framställt bröd har, såsom ovan påvisats, efterföljts av en ökad odling av vete. Till en början kunde veteodlingen icke hålla jämna steg med veteförbrukningen,

utan den inhemska veteskörden nedgick från 40,7 proc. av konsumtionsbehovet åren 1890—94, till 36,6 proc. åren 1900—04, men har sedermera stegrats raskare, så att skörden åren 1910—14 täckte 52,2 proc. av behovet och under innevarande år beräknas kunna täcka 75,4 proc. av behovet. På grund av den minskade rågförbrukningen har den inhemska rågskörden kunnat täcka en allt större del av rågkonsumtionen nämligen 79,1 proc. åren 1890—94 och 85,6 proc. åren 1910—14, medan rågskörden såväl förra som innevarande konsumtionsår helt täcker behovet.

Till brödsäd bör emellertid även räknas kornet, därför att det i större delen av Norrland användes såsom brödföda. Enligt dr Höijers utredning har den till kornodling använda arealen nedgått från 221,434 hektar åren 1886—90 till 167,882 hektar år 1919, men denna minskning av kornodlingen är endast skenbar, och den mera än uppväges av ökningen av blandsädesarealen, som stegrats från 102,169 hektar till 261,850 hektar under motsvarande år. Skörden av enbart korn har följaktligen minskats från 332,461 ton till 276,903 ton under nyssnämnda år, medan blandsädes-skörden samtidigt ökats från 151,136 ton till 467,592 ton. Det är emellertid endast en mindre del av kornskörden, som användes till brödframställning, nämligen enligt krigsberedskapskommissionens utredning för åren 1912—13 c:a 58,000 ton förutom 62,000 ton till annan mänsklig näring, men denna förbrukning måste dock jämväl beaktas, då fråga är om åtgärder för brödsädesodlingens uppehållande.

Vårt lands brödsädesodling har sålunda under de senaste årtiondena, tack vare i främsta rummet det stöd statsmakterna givit denna odling, utvecklats sig därhän, att vid god skörd landets normala behov täckes genom inhemska odling, nämligen i fråga om råg helt och hållet och i fråga om vete till omkring 70 proc. Vid framställning av vissa vetemjölssorter anses dock en inblandning av glutenrikt utländskt vete erforderligt, och därför torde även för framtiden en viss import av vete vara oundviklig, men denna borde för framtiden genom lämpliga åtgärder kunna begränsas. Vårt land har sålunda beträffande brödsäden blivit praktiskt taget självförsörjande, så långt ske kan med nu använda spanmålssorter och med nuvarande fordringar å brödets kvalitet.

Denna ställning gäller det att även i framtiden bibehålla, därför att det ligger i landets intresse, såväl med hänsyn till dess trygghet som dess ekonomi, att befolkningens brödbehov kan fyllas inom egna gränser. För att denna ställning skall kunna bibehållas, är det nödvändigt, att de ekonomiska betingelser skapas, som kunna göra odlingen lönande. Så länge brödsädesodlingen är lönande, kommer den att bibehållas, men om den är

förlustbringande eller sämre lönande än annan odling, kommer den ofelbart att gå tillbaka.

Under de senaste årtiondena har brödsädesodlingen i stort sett varit lönande, tack vare det skydd statsmakterna berett densamma genom de år 1888 införda tullsatserna å spanmål, varför även brödsädesarealen i vårt land ökats i motsats till våra grannländer Danmark och Norge, där den gått tillbaka, därför att intet eller otillräckligt skydd mot övermäktig utländsk konkurrens beretts odlingen.

Under krigsåren suspenderades spanmålstillarne och år 1915 sattes så låga maximipris å vissa slag av brödsäd, att de lågo under priserna å vissa slag av fodersäd. Omedelbart minskades arealen — såsom ovan framhållits — med påföljd, att stora svårigheter uppstodo för vår folkförsörjning, svårigheter, som efter krigets slut resulterade uti en hejdlös import av olika slags livsmedel, som det försvagade jordbruket icke kunde i tillräcklig mängd frambringa, en import, som i fråga om jordbrukets produkter och förnödenheter under vartdera av åren 1919 och 1920 uppgick till ett värde av mera än 350 miljoner kronor utöver exporten av samma slags varor och som därför i väsentlig grad bidrog till att försämra vårt lands handelsbalans.

Mot slutet av kristiden höjdes priserna å brödsäd, så att odlingen återigen blev lönande, och så småningom ökades återigen odlingsarealerna, tills de vunnit sin nuvarande omfattning.

Till förhindrande av, att det prisfall, som efter krigets slut förväntades skola inträda å brödsäd, skulle allt för hårt drabba de svenska brödsädesodlarna, som fortfarande hade att räkna med höga produktionskostnader, beslöt 1919 års riksdag att införa glidande tullsatser å vete, råg och korn. Dessa tullsatser trädde aldrig i funktion för 1920 års skörd, och därför vidtog 1921 års riksdag vissa ändringar uti de gällande bestämmelserna, varigenom tullen blev effektiv under månaderna april—juli samma år.

Under augusti månad började emellertid de inländska spanmålspriserna hastigt falla, på grund av vikande priser på världsmarknaden samt en osedvanligt rik inhemsk skörd och lantmännens behov av att skyndsamt realisera sin skörd för att skaffa pengar till driftsutgifter, skatter m. m. Detta prisfall blev så starkt, att från och med september månad till årets slut glidtullen å spanmål blev helt ineffektiv. För att i någon mån råda bot på detta missförhållande träffade K. M:t den 30 september en överenskommelse med kvarnföreningen, enligt vilken inblandningen av utländskt vete inskränktes, samtidigt med att tullsatsen begränsades till 7,20 pr 100 kg., vid vilket belopp den sedan bibehållits. De med denna åtgärd avsedda verkningarna hava hittills i huvudsak uteblivit, och lantbruket befinner sig fördenskull i ett ytterst bekymmersamt läge. De framställningar, som av

olika lantbrukskorporationer ingivits till K. M:t med begäran om åtgärder för att trygga avsättningen av årets brödsädesskörd, hava hittills icke föranlett någon åtgärd.

Produktionskostnaderna för årets veteskörd äro enligt bestämmelserna för de glidande tullsatserna av lantbruksstyrelsen beräknade till kr. 43:33 pr 100 kg. Dessa beräkningar avse en medelskörd av 19,9 dt. pr har, men då årets medelskörd uppgått till 25,8 dt pr hektar, bliva medelproduktionskostnaderna kr. 33:42 pr 100 kg. Det för närvarande noterade priset å vete är 22 à 23 kronor fritt kvarn, vilket motsvarar ett pris av omkring 21 kronor hos odlaren. Sålunda få de lantmän, som nu kunna sälja sin spannmål, vidkännas en ren förlust av c:a 12 kronor pr 100 kg. Även i fråga om de övriga spannmålsslagen, råg, korn och havre, måste odlarne räkna med en motsvarande förlust för de spannmålspartier, de hava att sälja. Under sådana förhållanden är det tydligt, att lantbrukets bärkraft blivit oerhört försvagad och att detta kommer att ofördelaktigt återverka på övriga näringar och på hela landets näringsliv.

Vårt lands jordbruk befinner sig nu inför en ekonomisk kris, som ytterligare skärpts därigenom att även priserna å de flesta animaliska produkter nedgått under produktionskostnaderna. Denna kris bör det vara statsmakternas skyldighet att söka avvärja eller åtminstone mildra och att samtidigt skapa sådana produktionsvillkor, att jordbruksdriften kan uppehållas uti den för landet önskvärda omfattningen.

Därom borde dock icke behöva råda någon meningsskiljaktighet, att det för landet är ett vitalt intresse, att brödsädesodlingen kan bibehållas i sådan omfattning, att den täcker landets normala behov, alltså uti nuvarande utsträckning. Fråga blir då, vilka åtgärder, som från statens sida böra vidtagas för att ernå detta resultat.

Spannmålspriserna å världsmarknaden hava nu emellertid nedgått till ett läge, som ligger endast obetydligt över priserna före kriget. Allt tyder på, att en viss stabilitet i prisnivån blivit nådd, och att sålunda huvudskälet för glidtullarnas införande ej längre äger giltighet.

Under sådana förhållanden synes nu tiden vara inne att tillgripa en fast tull till brödsädesodlingens skydd.

Andra utvägar härför kunna visserligen komma i fråga, men i saknad av den utredning och planläggning, som för deras tillämpning hos oss skulle erfordras, torde tull vara det enda skyddsmedel, som nu kan komma i fråga.

Före kriget utgick vid införsel av vete, råg och korn en tull av kr. 3:70 pr 100 kg. för omalen och kr. 6:50 pr 100 kg. för malen spannmål. Denna tull ansågs vid dåvarande prisläge å produkter, förnödenheter

och arbete vara tillräcklig för att uppehålla brödsädesodlingen. Sedan dess hava förhållandena i många avseenden förändrats, såsom framgår av nedanstående sammanställning av

Prisläget före kriget och vid utgången av år 1921.

Produkter.	Medelpris 1904—1913		Medelpris dec. 1921		Indextal 1904—1913 = 100
	Kr.	pr dt.	Kr.	pr dt.	
Vete	Kr. 16: 50	pr dt.	Kr. 21: 30	pr dt.	Kr. 130: —
Råg	„ 13: 80	„	„ 19: 58	„	„ 141: —
Korn	„ 12: 90	„	„ 16: 07	„	„ 124: —
<i>Förnödenheter.</i>					
Chilisalpeter	„ 20: 30	„	„ 39: —	„	„ 192: —
Superfosfat	„ 6: 95	„	„ 17: 50	„	„ 252: —
Kalisalt 37 proc.	„ 11: 40	„	„ 21: 80	„	„ 191: —
Bindgarn	„ 90: —	„	„ 150: —	„	„ 167: —
Döda inventarier:					
Standard för 50 har ..	„ 3,500: —	„	„ 8,825: —	„	„ 233: —
<i>Arbete.</i>					
	År 1913		År 1913—14		
Statkarl: kont. årslön ..	„ 329: —	„	„ 811: —	„	„ 246: —
Dräng	„ 326: —	„	„ 794: —	„	„ 244: —
Manl. daglönare i egen kost: sommardaglön ..	„ 297: —	„	„ 679: —	„	„ 229: —
					Svensk Handelstidnings indextal 1913—14 dec. 1921
För jordbruksfornödenheter			Kr. 100: —		202: —
„ stenkol och koks			„ 100: —		197: —
„ brännolja			„ 100: —		179: —
„ byggnadsmateriel			„ 100: —		243: —

Stegringen av spannmålspriserna är sålunda omkring 30 proc.

Stegringen av produktionskostnadspriserna vid spannmålsodlingen kan i medeltal anses utgöra 130 proc.

De nuvarande produktionskostnaderna vid spannmålsodlingen hava sålunda stegrats 100 proc. mera än produktpriserna.

För att brödsädesodlingen under nuvarande förhållanden skall kunna komma i åtnjutande av samma relativa skydd som före kriget, måste det forna tullskyddet av kr. 3: 70 pr 100 kg. ökas med 100 proc. eller fördubblas.

Då emellertid produktionskostnaderna under de närmaste åren torde komma att i någon mån sjunka starkare än spannmålspriserna samt då den nuvarande spannmålstullen alltsedan oktober månad sistlidet år är kr. 7: 20 pr 100 kg. spannmål och kr. 11: 25 pr 100 kg. mjöl, föreslå vi, att efter den 1 juni 1922 införes en fast tull å kr. 7: 20 pr 100 kg. för omalen vete, råg och korn samt en tull å kr. 11: 25 pr 100 kg. av därav framställt mjöl eller gryn.

Om denna tullsats vinner riksdagens bifall, torde med säkerhet brödsädesodlingen komma att bibehållas vid nuvarande omfattning och alltså landets normala behov av bröd kunna tillgodoses genom egen odling.

För nästkommande konsumtionsår är behovet under förutsättning av god skörd säkerställd genom den sådd av höstsäd, som ägt rum under sistlidet års höst. Däremot kommer den areal, som innevarande års höst skall besås med råg eller vete, att vara helt och hållet beroende av det beslut, som riksdagen i denna fråga fattar, och därav beror tillgången på inhemsk brödsäd för konsumtionsåret 1923—24.

Bliver skyddet otillräckligt, är givetvis att befara, att lantmännen redan i höst minska sina höstsädesarealer och övergå till mindre dyrbar odling, företrädesvis vallodling, och därigenom minskas jordbrukets avkastning och produktionskraft.

Höstsädesodlingen äger nämligen förmågan att icke allenast höja jordens avkastning i och för sig genom de större skördar höstsäden lämnar i jämförelse med de flesta övriga växtslag, utan även att höja avkastningen av de andra grödorna på grund av den intensiva brukning och kraftigare gödsling, som jorden därvid erhåller. Foderväxternas avkastning stegras sålunda samtidigt med en utsträckt brödsädesodling och därigenom kan även den animaliska produktionen bibehållas vid sådan omfattning, att den helt täcker landets behov av animaliska livsmedel, även om något avsevärdare överskott för export under sådana förhållanden icke skulle uppstå.

För vårt land är export av jordbruksprodukter icke att eftersträva i annan mån än som säkerhetsventil för det överskott, som icke kan inom landet konsumeras, och vårt lands jordbruk bör därför inriktas på att producera de livsmedel befolkningen behöver, lämnande åt industrien att sörja för vår export, företrädesvis av förädlade industriprodukter.

För hela landets näringsliv är det i varje fall av yttersta vikt, att icke jordbruket går tillbaka utan att dess nuvarande produktionskraft bibehålles, vilket skulle fördelaktigt inverka på övriga näringar och verksamt förbättra landets handelsbalans.

På grund av vad vi sålunda anfört, få vi hemställa, att riksdagen måtte besluta,

att vid införsel till riket skall från och med den 1 juni 1922 utgå tull för

Spannmål, omalen

vete, råg och korn för 100 kg. kr. 7: 20.

Spannmål, malen

mjöl och gryn av vete, råg och korn för 100 kg. kr. 11: 25.

Stockholm den 18 januari 1922.

G. Sederholm.

Joh. Nilsson,
Skottlandshus.

Nils Ant. Nilsson,
Östrabo.

Åke Ingeström.

K. J. Gustafsson.

M. Svensson.

Erik Andersson.

Elof B. Andersson.